

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie **N. S.**

oskarżonej z art. 286 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 16 października 2024 r.

skargi w trybie art. 539a § 1 k.p.k.

wniesionej przez obrońcę

na wyrok Sądu Okręgowego w Słupsku

z dnia 25 czerwca 2024 r., sygn. akt VI Ka 186/23,

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w Słupsku

z dnia 28 marca 2023 r., sygn. akt II K 953/22,

i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Słupsku do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

[J.J.]

Kazimierz Klugiewicz

Jerzy Grubba

Eugeniusz Wildowicz

N. S. została oskarżona o to, że „w okresie od września 2020 r. do kwietnia 2022 r. w S. doprowadziła do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w postaci pieniędzy w kwocie 32.000 zł poprzez wprowadzenie w błąd co do zasadności przyznania świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletnich P. C. i B. C. , czym działała na szkodę Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w S.”, tj. o czyn z art. 286 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Słupsku, wyrokiem z dnia 28 marca 2023 r., sygn. akt II K 953/22, uniewinnił oskarżoną od popełnienia zarzucanego jej czynu.

Apelację od tego wyroku wniósł prokurator. Zaskarżył go w całości na niekorzyść oskarżonej. Zarzucił naruszenie art. 167 k.p.k. i art. 366 § 1 k.p.k. poprzez niedopuszczenie dowodu z akt postępowania egzekucyjnego oraz błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku i wniósł o jego uchylenie oraz przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy w Słupsku, wyrokiem z dnia 25 czerwca 2024 r., sygn. akt VI Ka 186/23, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Słupsku do ponownego rozpoznania.

Obrońca oskarżonej złożył w trybie art. 539a § 1 k.p.k. skargę na wyrok Sądu odwoławczego, zarzucając mu „naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. w zw. z art. 454 § 1 k.p.k., poprzez uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w Słupsku z dnia 28.03.2023 roku, sygn. akt II K 953/23 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji w sytuacji, gdy możliwość wyroku uniewinniającego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania związana z regułą *ne peius* określoną w art. 454 § 1 k.p.k. (art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.) zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy - w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) - stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k., a zatem sama tylko możliwość wydania takiego

wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k.”

Na tej podstawie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Słupsku do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie.

W obowiązującym aktualnie w Polsce modelu postępowania odwoławczego możliwość uchylenia wyroku i przekazania sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania została silnie ograniczona, sprowadzając się do trzech sytuacji: zaistnienia bezwzględnych przyczyn odwoławczych, konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości oraz tej, gdy wydanie wyroku reformatoryjnego naruszyłoby regułę *ne peius*, wskazaną w art. 454 § 1 k.p.k. Zaistnienie którejkolwiek z tych przesłanek, wymienionych w art. 437 § 2 k.p.k., oznacza, że przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi *meriti* jest niezbędne dla realizacji celów postępowania karnego i nie ma możliwości sanowania błędów postępowania pierwszoinstancyjnego lub uzupełnienia materiału dowodowego w postępowaniu apelacyjnym.

Przedmiotem kontroli w niniejszej sprawie jest ustalenie, czy uchylając wyrok Sądu I instancji i przekazując sprawę do ponownego rozpoznania, Sąd odwoławczy kierował się podstawami wydania wyroku kasatoryjnego wskazanymi w art. 437 § 2 k.p.k. oraz czy takie rozstrzygnięcie było w tej sprawie konieczne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2021 r., IV KS 27/21). W wypadku reguły *ne peius* z art. 454 § 1 k.p.k., która została wskazana przez Sąd Okręgowy w Słupsku jako podstawa uchylenia wyroku Sądu I instancji i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, kontrola skargowa obejmuje ocenę prawidłowości zastosowania tego przepisu pod kątem spełnienia warunku, że sąd odwoławczy „nie może skazać oskarżonego”. Wymagało to wykazania przez Sąd odwoławczy, że gdyby nie stwierdzone uchybienie, to zapadłby wyrok skazujący, ale jego wydanie nie jest dopuszczalne w instancji odwoławczej z uwagi na zakaz takiego orzekania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., V KS 7/22). Istotne

jest więc to, czy sąd odwoławczy prawidłowo ocenił, że w realiach rozpoznawanej sprawy zachodzi podstawa uchylenia wyroku, czy też takie twierdzenie jest nietrafne albo też zostało wypowiedziane przedwcześnie (D. Świecki, Komentarz do art. 539(a) k.p.k., [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany (red.) D. Świecki, Lex/el, teza 52).

Sąd Okręgowy w Słupsku, uzasadniając wydane orzeczenie kasatoryjne stwierdził m.in, że „Dokonana przez Sąd I instancji ocena wyjaśnień oskarżonej, a która doprowadziła do jej uniewinnienia winna zostać dokonana na nowo, w konfrontacji z treścią wszystkich dowodów przeprowadzonych dotychczas w sprawie lub też jeszcze dodatkowo uzyskanych przez Sąd Rejonowy, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Ocena ta może doprowadzić do uznania oskarżonej za winną zarzucanego jej czynu, co na etapie postępowania odwoławczego wobec apelacji skierowanej na niekorzyść oskarżonej, po jej uniewinnieniu przez Sąd I instancji, w świetle treści art. 454 § 1 k.p.k. jest niedopuszczalne. W tej sytuacji niezbędnym jest przeprowadzenie postępowania przed Sądem I instancji na nowo.” (s. 11 uzasadnienia). Ustalenie to zostało poprzedzone szeroką analizą zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego (s. 5-11 *ibidem*), w której Sąd Okręgowy przedstawił wątpliwości co do kompletności oraz prawidłowości oceny materiału dowodowego w wyroku Sądu I instancji, uznając, że „...bez wątpienia stan faktyczny sprawy nie został ustalony w zakresie wszystkich istotnych dla sprawy okoliczności i nie pozwalał na stwierdzenie co do tego, czy oskarżona wprowadziła w błąd Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w S. co do wysokości uzyskiwanych dochodów, od których uzależniona jest wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego” (s. 10 uzasadnienia). Sąd Okręgowy nie wskazał przy tym w sposób kategoryczny, że w jego ocenie wyrok ten powinien być skazujący, poprzestając na stwierdzeniu, iż Sąd I instancji przedwcześnie rozstrzygnął kwestię odpowiedzialności karnej oskarżonej.

Poczynienie przez Sąd odwoławczy takiego ustalenia nie jest wystarczające dla uznania, że w sprawie wystąpiły okoliczności określone w art. 454 § 1 k.p.k. Zanim bowiem Sąd odwoławczy uchyli wyrok Sądu I instancji w związku z zastosowaniem reguły *ne peius* musi nabrać przekonania, że prawidłowa ocena materiału dowodowego prowadzi do uznania winy oskarżonego, a nie jedynie brać taką ewentualność pod uwagę. W tym celu powinien uzupełnić materiał dowodowy,

jeżeli dostrzega taką konieczność i przeprowadzić własną ocenę dowodów, uzasadniając z jakich powodów nie podziela tej dokonanej przez sąd I instancji. Dopiero wówczas, ukształtowawszy przekonanie o winie oskarżonego, zyskuje możliwość uchylecia orzeczenia sądu *meriti* w związku z zakazem wydania wyroku skazującego w postępowaniu odwoławczym, jeśli doszło do uniewinnienia przed sądem I instancji (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2018 r., I KZP 10/18).

Zasygnalizowana przez Sąd odwoławczy możliwość skazania oskarżonej w ponownym postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k. Dlatego też trzeba uznać, że Sąd Okręgowy w Słupsku wydając zaskarżony wyrok uchybił treści art. 437 § 2 k.p.k. Z tego względu należało wniesioną przez obrońcę skargę uwzględnić i uchylić zaskarżone orzeczenie.

Rozpoznając sprawę w postępowaniu odwoławczym po raz kolejny, Sąd Okręgowy w Słupsku przeprowadzi raz jeszcze ocenę materiału dowodowego przez pryzmat zarzutów apelacji w taki sposób, aby w wyroku sformułować kategorię pogląd odnośnie do istnienia bądź braku podstaw odpowiedzialności karnej oskarżonej za zarzucony jej czyn.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

[J.J.]

[ał]

Kazimierz Klugiewicz Jerzy Grubba Eugeniusz Wildowicz